

Cēsu klīnikā attīsta endokrinoloģiskās palīdzības iespējas

Cukura diabēts un vairogdziedzera patoloģijas ir biežākie iemesli vizītei gan pie bērnu, gan arī pieaugušo endokrinologa. Taču vēl ir virkne citu endokrinoloģisku saslimšanu (virsnieru, epitēlijķermenīšu, hipofīzes, neauglība u.c.), kuru dēļ iedzīvotājiem ir nepieciešama endokrinologu palīdzība. Endokrinoloģija ir plaša ārstniecības nozare, jo hormonu darbība ietekmē visu ķermeņa orgānu funkcijas. Ņemot vērā sabiedrības vajadzības, Cēsu klīnikas veiksmes stāsts ir speciālistu komandas attīstība un līdz ar to ambulatoro pakalpojumu paplašināšana, lai nodrošinātu pēc iespējas visaptverošāku palīdzību.

Cēsu klīnikas valdes priekšsēdētāja Ingūna Liepa akcentē: “Latvijā un pasaulē arvien pieaug cukura diabēta pacientu skaits pieaugušo vidū, kā arī ļoti aktuālas ir liekā svara problēmas un diabēta attīstības risks bērniem un pusaudžiem. Tāpēc iedzīvotāju nepieciešamība pēc endokrinoloģiskās palīdzības arvien palielinās. Klīnikas prioritātes šajā jomā ir pēc iespējas plašākas palīdzības nodrošināšana cukura diabēta pacientiem, kā arī vairogdziedzera patoloģiju noteikšana un ārstēšana. Pēdējo gadu laikā soli pa solim pilnveidojam speciālistu komandu un ambulatoros pakalpojumus.”

Pašlaik Cēsu klīnika ir vienīgā ārstniecības iestāde ārpus Rīgas, kur pieejamas valsts apmaksātas bērnu endokrinologa konsultācijas. Turklāt pilnas slodzes apjomā strādā

pieaugušo endokrinologs un diabēta apmācības kabinets, kurā konsultācijas sniedz diabēta apmācības māsa, kā arī ir pieejams podologs. Diabēta apmācība ir iespējama gan ambulatori, gan ārstējoties stacionārā, kas ir sevišķi svarīgi jaunatklātos diabēta saslimšanas gadījumos pieaugušajiem. Bērniem ar primāri atklātu cukura diabētu sākotnēji ārstēšana un cukura diabēta apmācība notiek Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā, bet tālāku ambulatoro diabēta pacientu novērošanu var nodrošināt arī Cēsu klīnikā. Ambulatori iespējams veikt ultrasonogrāfiskos izmeklējumus vairogdziedzerim. Tāpat pēdējo gadu laikā arvien biežāk Cēsu klīnikā tiek veiktas vairogdziedzera operācijas pieaugušajiem, kam nepieciešamas specifiskas ķirurģu iemaņas. Turpmāk plānots vēl pilnveidot vairogdziedzera izmeklējumu iespējas.

“Nākotnē plānojam vēl vairāk piesaistīt pārējos speciālistus, kas ir iesaistīti cukura diabēta pacientu komplikāciju novēršanā un savlaicīgā ārstēšanā. Tas ir ļoti būtiski, jo savlaicīga diagnostika un pareiza ārstēšana ir tā, kas pacientam ar hronisku endokrinoloģisku saslimšanu var paildzināt kvalitatīvi nodzīvotos dzīves gadus. Domājot par liekā svara problēmām bērniem un 2.tipa cukura diabēta risku bērniem ar aptaukošanos nākotnē, saprotam, cik svarīga ir veselības pratības veicināšana un hronisko slimību profilakse. Tas, ka šīs saslimšanas pieaug, norāda uz profilakses trūkumu”, skaidro Ingūna Liepa.

Liels ieguvums Cēsu klīnikas pacientiem ir stabilā sadarbība ar bērnu endokrinologu, M.D. Jurgitu Gailiti, kura ikdienā strādā arī Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā un pagājušajā gadā aizstāvēja doktora disertāciju par aptaukošanās problēmām, kas mūsdienās skar arvien vairāk bērnu un pusaudžu. “Aptaukošanās bērnu vidū nesamazināsies bez prevencijas programmas valstī. Pieaugot aptaukošanās izplatībai, pieaug arī hronisko slimību, asinsspiediena paaugstināšanās risks jau agrīnā vecumā. Tas negatīvi ietekmē dzīves kvalitāti un dzīvildzi. Ir jāuzlabo speciālistu pieejamību reģionos, lai ģimenēm ar bērniem konsultācijas saņemšanai nebūtu jāmēro garais ceļš uz Rīgu, kā arī uzsāktu hronisko slimību skrīningu un pēc vajadzības ārstēšanu”, uzsver bērnu endokrinologs Jurgita Gailite. Ārste piebilst, ka būtu vajadzīgs nodrošināt regulārās kontroles vizītes, podologu, diabēta aprūpes apmācību, multidisciplināras komandas darbu pacientiem ar cukura diabētu reģionos.

“Mēs nevaram valstiskā līmenī izlikties, ka problēmas nepastāv. Ja agrāk 2.tipa cukura diabēts tika konstatēts jauniešiem ap 18 gadu vecumu, tagad nav retums, kad to atklājam jau 10 – 11 gadu vecumā. Arī Pasaules Veselības organizācija norāda, ka bērnu aptaukošanās netiek pienācīgi apkarota, jo nav pietiekama piedāvājuma problēmas risināšanai,” komentē speciāliste.

Ārste uzsver nepieciešamību uzlabot arī sadarbību ar ģimenes ārstiem saistībā ne tikai ar liekā svara kontroli bērniem, bet arī citu endokrīnu patoloģiju atpazīšanu, izmeklējumu veikšanu, augšanas līkņu izmantošanu u.c. “Iemesli konsultācijai pie bērnu endokrinologa var būt dažādi, piemēram, cukura diabēts, vairogdziedzera saslimšanas, mazs vai liels augums, priekšlaicīga vai aizkavēta pubertāte, aptaukošanās ar hroniskām komplikācijām vai aizdomas par sekundāru aptaukošanos

iemeslu. Taču nevajadzētu būt situācijām, kad pie endokrinologa nosūta bērnus nesagatavotus konsultācijai, vienmēr būtu svarīgi saņemt bērna augšanas datus – augšanas līknes vai pēdējā mērījuma datus, ja aizdomas par pubertātes traucējumiem, tad sekundāru dzimuma pazīmju izvērtēšanu, asins spiediena rādītājus, norādītu diagnozi vai sūdzības, kuru dēļ vēlama endokrinologa konsultācija. Izcili būtu, ja ģimenes ārsts veiktu primārus izmeklējumus atbilstoši patoloģijai, par kuru ir aizdomas, lai sniegtu kvalitatīvu pakalpojumu pacientam un viņu ģimenēm,” akcentē Jurgita Gailite.

Pacientiem, kuri sasnieguši pilngadību, bet arī turpmāk jādzīvo ar endokrīnu slimību, piemēram, hipotireozi vai 1.tipa cukura diabētu, Cēsu klīnikā ir iespēja turpināt saņemt konsultatīvo atbalstu pie pieaugušo endokrinoloģes Leldes Krūzmanes. Ārste konsultē ne vien ambulatori, bet, ja nepieciešams, arī stacionāra nodaļās. “Manā praksē diabēta pacienti ir gandrīz puse no visiem. Aptuveni 25-30% ir ar vairogdziedzera patoloģiju un aptuveni piektdaļa pacientu ir ar dažādām citām endokrīnām saslimšanām: virsnieru, hipofīzes, dzimumdziedzeru un citām. Ļoti aktuāla pieaugušajiem ir aptaukošanās jeb adipozitāte bez cukura diabēta. Arī šis stāvoklis prasa endokrinoloģisku izmeklēšanu, jo iemesls var būt gan kāda konkrēta hormona disfunkcija, gan vispārēja vielmaiņas slimība. Katrā no šiem gadījumiem ar pacientiem pārrunājam iespējamās ārstēšanas iespējas, kas ietver gan konkrētas slimības ārstēšanu ar medikamentiem, gan dzīvesveida ieteikumus. Pie manis vēršas arī cilvēki, kam nav diagnosticēta endokrīna slimība, bet ir nespecifiskas sūdzības, piemēram, svīšana, nogurums. Šie ir vieni no izaicinošākajiem gadījumiem, taču pēc endokrinoloģiskas izmeklēšanas vismaz daļēji var viest skaidrību, kur turpmāk meklēt palīdzību,” skaidro endokrinoloģe.

Ārste uzteic sadarbību ar jauno diabēta aprūpes māsu, kas ikdienas darbā ir milzīgs atbalsts, uzņemoties rūpes par diabēta pacientu apmācību, praktisko un psiholoģisko atbalstu. Kā arī endokrinoloģei ir prieks par iespēju sadarboties citiem speciālistiem, kuru pakalpojumi pieejami Cēsu klīnikā: “Gandrīz neviena endokrīnā slimība nav ārstējama tikai endokrinologa uzraudzībā. Lielākā daļā gadījumu ir nepieciešams arī citu speciālistu atbalsts. Visvairāk tieši diabēta pacientiem, sākot ar diabēta apmācības māsu, podologu un acu ārstu, tāpat arī nefrologu, neirologu, kardiologu. Man ir liels prieks, ka šie speciālisti ir pieejami Cēsu klīnikā. Vēlos uzsvērt arī ķirurga Baibas Gabrānes pienesumu – viņa ir specializējusies endokrīnās ķirurģijas jomā. Vairogdziedzera operācijas sarežģī anatomiskās īpatnības, piemēram, balsenes nervu tuvums, tāpēc nepieciešamas īpašas prasmes, lai operācijas var veikt droši. Man prieks, ka dr.Gabrānes profesionālās prasmes drīzumā papildinās arī neiromonitors – medicīniskā tehnoloģija, kas vairo vairogdziedzera operāciju drošību. Līdz ar to pakalpojums būs tikpat kvalitatīvs kā universitātes līmeņa slimnīcā.”

Lelde Krūzmane uzskata, ka valstiski endokrinoloģiskās palīdzības saņemšanai pieaugušajiem pamatlietas ir nodrošinātas: “Cēsu klīnikā ir pilna valsts apmaksāta slodze gan endokrinologam, gan diabēta apmācības mācai, kā arī neliels apjoms maksas konsultāciju. Rindas, protams, arī ir garas, bet pacients var izvēlēties, kurā ārstniecības iestādē saņemt pakalpojumu. Uz Cēsīm pacienti brauc no citām pilsētām,

pat no Kurzemes. Lielākoties arī medikamenti diabēta pacientiem ir apmaksāti, tomēr jaunāko medikamentu izrakstīšanu daļēji ierobežo kompensācijas noteikumi. Pie šī jautājuma risināšanas strādā Latvijas Endokrinologu asociācija.”

Diabēta apmācības māsa strādā ar pacientiem, kurus nosūta endokrinologs vai ģimenes ārsts. Pacienti apgūst zināšanas un praktiskas iemaņas, kā ikdienā ārstēt, novērst akūtas un vēlīnas slimības komplikācijas un saglabāt dzīves kvalitāti, kā injicēt insulīnu un veikt cukura līmeņa paškontroli, iegūst sīkāku informāciju par dzīvesveidu, uzturu, var uzdot specifiski sev interesējošus jautājumus. Pacienti ar 2.tipa cukura diabētu vai aptaukošanos var saņemt vienu valsts apmaksātu diabēta apmācības māsas konsultāciju, bet 1.tipa cukura diabēta pacienti – piecas valsts apmaksātas konsultācijas.

Fakti par cukura diabētu:

- Cukura diabēts ir bieži sastopama hroniska vielmaiņas slimība.
- Pēc Pasaules veselības organizācijas datiem ar diabētu sirgst apmēram 463 miljoni iedzīvotāju, un saslimstībai ir tendence strauji pieaugt.
- No katriem 10 cilvēkiem, kas slimo ar diabētu, 8 – 9 ir 2.tipa diabēts.
- 50% no cilvēkiem, kam ir diabēts, par to nenojauš.
- Diabēts ir viens no iemesliem priekšlaicīgas nāves iemesliem.
- Diabēta izraisītās asinsvadu komplikācijas (redzes zudums, nieru nepietiekamība, infarkts, insults un kāju asinsvadu bojājumi) 3 – 5 reizes palielina vispārējo saslimstību, rada darba spēju zudumu, pazemina dzīves kvalitāti.
- Latvijā ir ap 100 000 diabēta pacientu, no tiem vairāk nekā 600 bērni (2021. gada dati).
- Latvijā darbojas 16 diabēta apmācības kabineti, tajā skaitā Cēsu klīnikā.
- Diabēta profilaksei lieliski palīdz 45 minūšu pastaiga ik dienu un sabalansēts uzturs.